

lähetyksessä, painettuina lehdessä, jne. saavat erilaisia rakenteellisia asuja, kun lähettäjän on pakko edellyttää ainakin osan kuulijoista/lukijoista tuntevan osan uutisesta.

Sosiolingvistiikan uusia tulokkaita ovat koulun kielenkäytön ja luokkahuoneen interaktion kielen analysoiminen sekä sukupuoliroolien kielellisten heijastumien tutkiminen. Jan Anward esitti, että luokkahuoneen interaktio voidaan nähdä harjoittelumallina oppilaille siitä, miten yhteiskunnassa kieltä käytetään. Dialogissa tämä näkyy siten, että oppilaan repliikit joutuvat neljäntasoisien käsittelyn kohteiksi — aivan kuten vapaassakin vuorovaikutuksessa voi katsoa tapahtuvan:

4. sanoman hyväksyminen jatko-
viestinnän pohjaksi
 3. sanoman hyväksyminen (oikea
vastaus)
 2. puhujaksi hyväksyminen (myös
väärä vastaus)
 1. huomioon otetuksi tuleminen
- oppi-
laan
-
- kommunikoinnin epäonnistuminen

Kiinnostavaa olisi pohtia, miten koulun kielenkäyttö voitaisiin muiltakin osin (käsiteltävien tekstien osalta) sijoittaa yhteiskunnassa käytettävän kommunikointirakenteen paralleeliksi. Vastaavasti Ole Togeby pyrki selvittämään niitä yhteiskunnallisia taustamuuttujia, joiden avulla voi selittää eri tutkimuksissa toistuvasti esitettyjä sukupuolten välisiä kielellisiä eroja. Mm. norjalaisten Mjaavatnin ja Fintoftin sosiolingvistisiä tuloksia pyrki naisten kirjava kielellinen käyttäytyminen sotkemaan, eikä tutkijoilla ollut toistaiseksi tarjota selitystä sekaannukseen.

Kokouksen yleiskeskusteluista kannattaa mainita Allan Berthelsenin puheenvuoro eri skandinaavisten kielten puhujien välisen yhteisymmärryksen lisäämisen puolesta. Dramaattiseksi esimerkiksi Berthelsen oli valinnut Martinsonin Ania-runoelman tanskannoksen, jossa oli häkellyttävän paljon merkityksellisiä virheitä: kääntäjä oli ollut kielten näennäisen samankaltaisuuden lumoissa. Toinen

tärkeä aihe oli naisten syrjiminen akateemisilla markkinoilla. Kokouksessa pohdittiin varsin perusteellisesti eri syitä, joista johtuu naisten silmänpistävä aliedustus merkittävillä opetus- ja tutkimuspaikoilla siitä huolimatta, että valtaosa opiskelijoista on naisia. Lopuksi päädyttiin suositamaan osallistujille eräitä konkreettisia toimia, joilla asiaa voidaan vähitellen auttaa: yhteistyötä »aputyövoiman» sijasta; naisopiskelijoiden erityistä kannustamista sekä akateemisen tutkimusilman-
ton tekemistä vähemmän ahdistavaksi.

Seuraava kokous annettiin Lundin yliopiston lingvistien järjestettäväksi kevätlukukauden 1979 kuluessa.

Auli Hakulinen Fred Karlsson

Keskustelua kielitieteen asemasta

Hieman yli sata kuulijaa oli kokoontunut seuraamaan kielitieteen asemaa ja opetusta käsittelevää paneelikeskustelua, jonka Suomen kielitieteellinen yhdistys järjesti 13. 1. 1978 Helsingin yliopiston Porthaniassa. Paneeleja oli kaksi: Aamupäivällä keskustelivat kielitieteellisestä perustutkimuksesta, soveltavasta tutkimuksesta ja koulukunnista apul.prof. Ossi Ihalainen, dos. Esa Itkonen, dos. Fred Karlsson, apul.prof. Jaakko Lehtonen, prof. Heikki Pauonen ja apul.prof. Mirja Saari. Iltapäivän teemana oli lingvistiikka, filologia ja yliopistojen kieliaineiden opetus, keskustelijoina olivat prof. Erik Erämetsä, dos. Auli Hakulinen, apul.prof. Pekka Hirvonen, prof. Matti Rissanen, prof. Lauri Seppänen ja prof. Kalevi Wiik. Puhetta johtivat prof. Mikko Korhonen ja prof. Lauri Lindgren.

Aamupäivän tärkeimmäksi ongelmaksi nousi kysymys siitä, mihin Suomen

lingvisteillä on varaa sekä taloudellisesti että etenkin henkisesti. Kielitieteestä saatava suoranainen hyöty ei ole yleensä mitattavissa rahana; tosin todettiin, että olisi mahdollista saavuttaa koulutuksen järjestämisessä useiden kymmenien miljoonien säästöjä, mikäli opetusmateriaali pohjattaisiin tutkimustuloksiin. Kielitieteen harjoittamisesta saatavan taloudellisen hyödyn korostaminen nähtiin kuitenkin myös uhkana tutkimuksen vapaudelle: jos tutkimustyön kustannuksista vastaavat instanssit saisivat kokonaan päättää sen, kuinka tieteen harjoittamiseen sijoitettavat varat käytettäisiin, olisi pelättävissä suoranaista hyötyä tuottavien tutkimusalojen yksipuolista suosimista. Tämä todettiin erityisen arveluttavaksi, koska nykyiselläänkin vaikuttaa siltä, ettei Suomesta tahdo löytyä henkistä pääomaa itsenäisen kielitieteellisen tutkimuksen harjoittamiseen. Suomessa vaikuttavat kielitieteen suunnat on yleensä omaksuttu ulkomailta, ja tutkimus on jäänyt jossain määrin pintapuoliseksi. Perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen raja todettiin epäselväksi, koska teorianmuodostuksessa on mahdollista valita monia abstraktiotasoa ja myös sovelluksia voi olla erasteisia. Eri tutkijoiden näkemysristiriitojen arveltiin monesti johtuvan kuvaukselle asetettujen tavoitteiden erilaisuudesta: toiset pyrkivät kuvaamaan tiloja, struktuuria, ja toiset psykologista todellisuutta vastaavia prosesseja.

Iltapäivällä pohdittiin lingvistiikan ja filologian suhdetta sekä yliopistojen kieliainneiden opetusta. Keskustelun kiihkömuuden perusteella näytti siltä, että nykyään kielitieteilijät ovat suhteellisen yksimielisiä yleisen kielitieteen opetuksen tarpeellisuudesta. Mutta vaikka kielitieteen merkitys tieteellisen ajattelutavan kehittämisessä oivalletaankin, on käytännön ongelmia runsaasti. Tutkinno uudistuksen myötä tulee erityisen tarkoin harkittavaksi, kuinka kieliaineissa käytettäisiin hyvin niukalta näyttävä koulutus-aika. Ratkaisuksi esitettiin kielitieteellisten perusasioiden yhdistämistä äidinkie-

lenopetukseen, koska suomen kielen hallitseminen joka tapauksessa on ehdoton edellytys muiden kielten menestykselliselle opetukselle. Olisi myös löydettävä sellaiset opetusmetodit, että kielitieteen yhteys elävään kielen havainnollistui opiskelijoille. Nykyisin selvästi havaittavissa oleva turhautuminen ja motivaation puute katsottiin seuraukseksi väärästä tiedon tarjoamisen tavasta; opiskelijat kokevat opiskelun vain ikäväksi ulkoluvuksi, sen sijaan että se olisi itsenäiseen ajatteluun ja työskentelyyn innostava älyllinen haaste.

Useaan otteeseen todettiin, että tuloksiin johtava opetustyö käy päinsä vain, jos opettaja on itse innostunut ja perehtynyt syvällisesti aiheeseensa. Tältä kannalta ei ole puute, että yliopistoissa opetetaan sitä, mitä tutkitaan ja tutkitaan sitä, mitä opetetaan. Todella merkittävien tulosten saavuttaminen ja mm. tutkijankoulutuksen varmistaminen edellyttäisivät kuitenkin omapohjaista teorianmuodostusta myös omilta kielitieteilijöiltämme. Vaikka toisaalta on tietysti yritettävä pysytellä muualla harjoitettavan tutkimuksen uusimpien saavutusten tasalla, olisi pystyttävä organisoimaan myös teoreettisesti luovia kotimaisia tutkijaryhmiä, jollaisten työskentelystä jo nyt on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Kaisa Häkkinen

Myöhäinen kannanotto

Paavo Pulkkinen on herännyt kovin myöhään tuntemaan huolta äidinkielenopetuksen kehittämistyöstä. Hän valittelee kirjoituksessaan Nykypedagogista taikauskoa (Virittäjä 1/1978) sanojen *aine*, *ainekirjoitus* ja *kielioppi* häviämistä äidinkielen opettajien ammattisanastosta ja syyttää siitä Lukion opetussuunnitelma-